

Rapport 2008:99

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Arkeologi på Folkungavallen

Folkungavallen och Tinnerbäcksparkeringen
Linköpings stad och kommun
Östergötlands län

Erika Räf

Arkeologi på Folkungavallen

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	5
Syfte	5
Metod och dokumentation	5
Resultat av etapp 1	5
Kort områdeshistorik	5
Fornlämningar i närområdet	5
Tidigare arkeologiska insatser i närområdet	6
Resultat av etapp 2	7
Referenser	8
Tekniska uppgifter	9

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

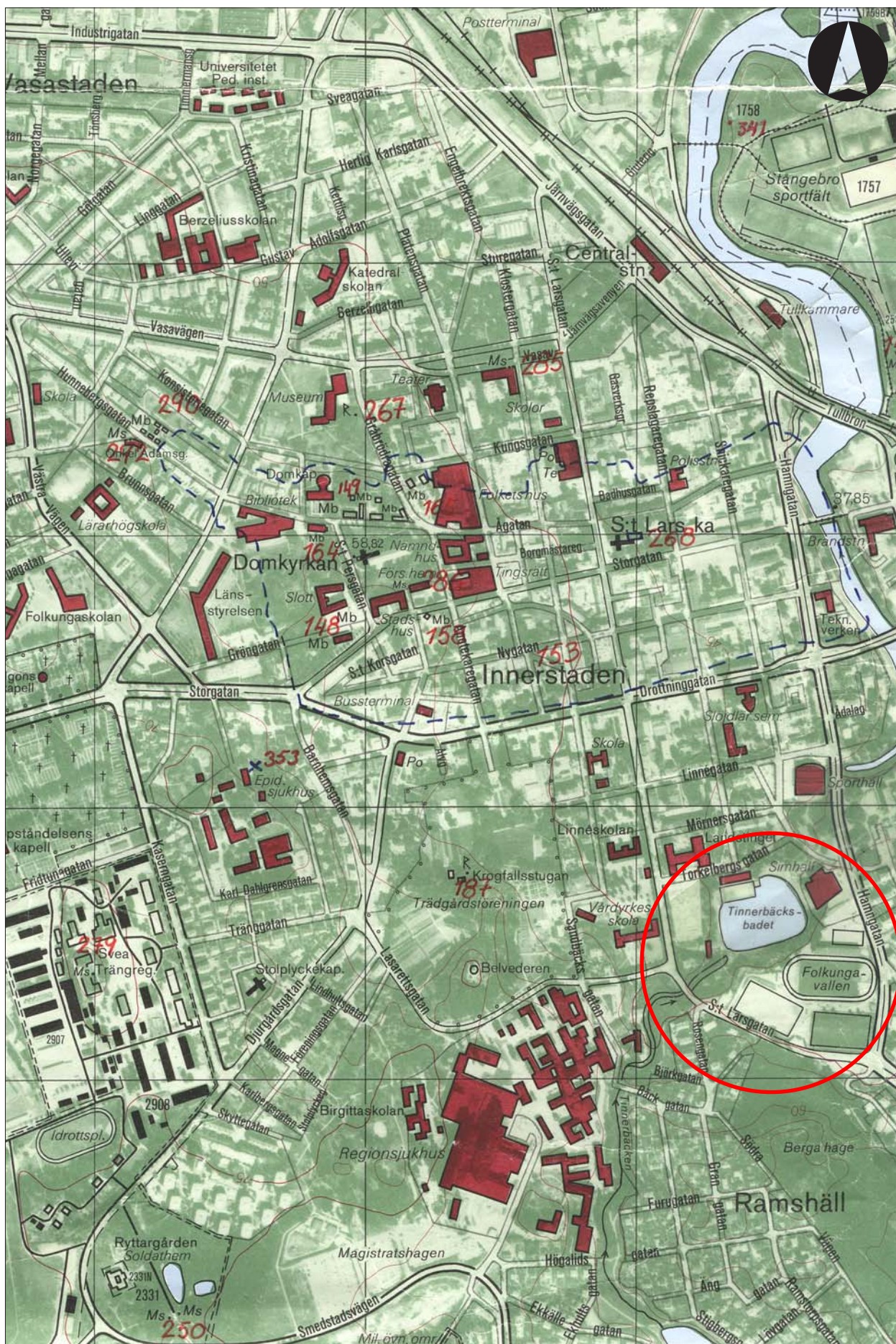
Sammanfattning

Under november 2006 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning, etapp 1 och 2 av Folkungavallen och Tinnerbäcksparkeringen (Innerstaden 1:12 m fl), Linköpings stad och kommun. Utredningen skedde med anledning av detaljplanläggning av området.

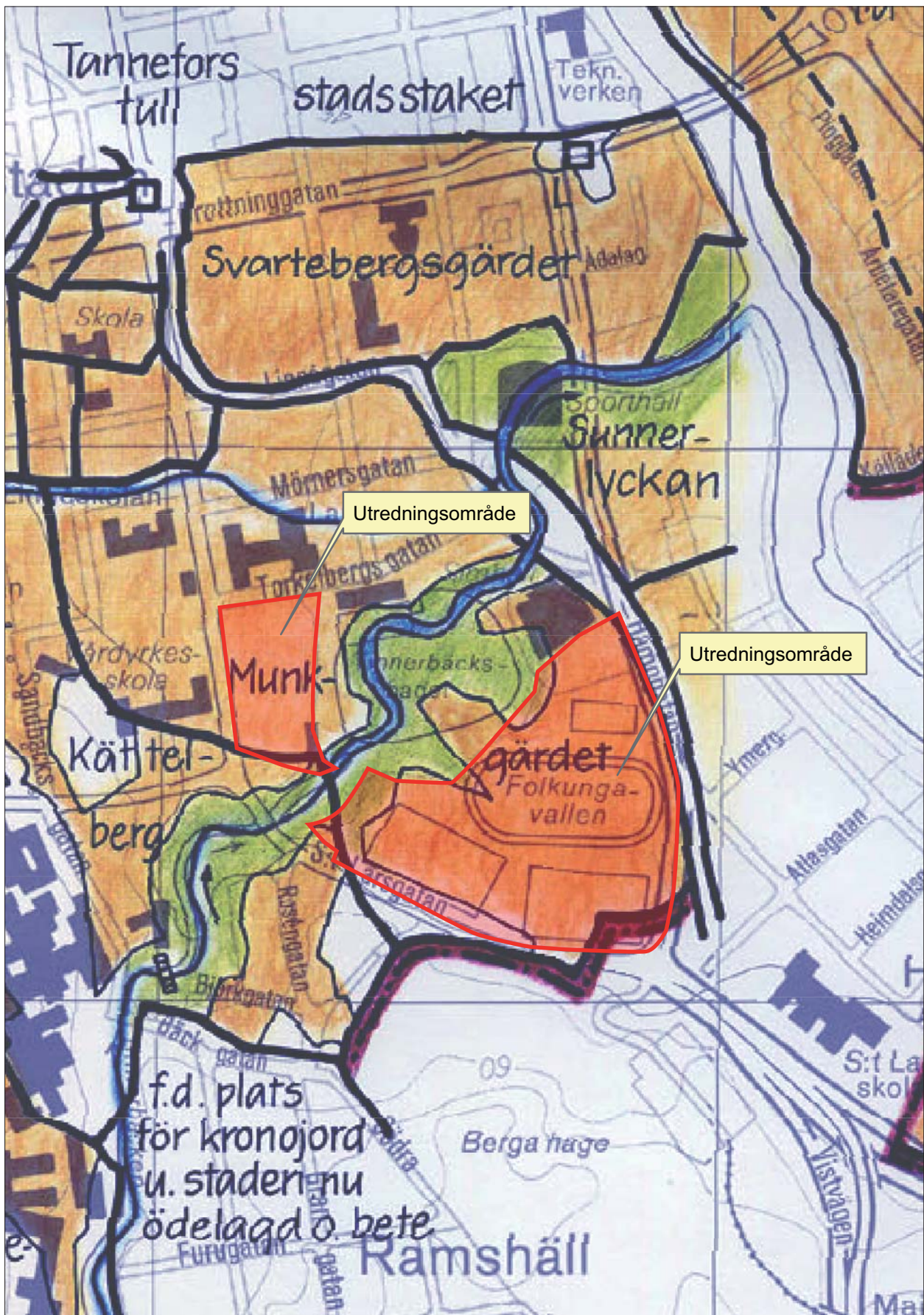
Ett femtiotal sökschakt togs upp med grävmaskin. Schakten grävdes ner till undergrunden som bestod av lera. I övrigt bestod materialen i schakten till allra största delen av påförda avfallslager/bärlager från modern tid. I ett schakt på den centrala fotbollsplanen påträffades en mindre grop i ursprunglig marknivå. I schakt på Tinnerbäcksparkeringen framkom en härdbotten och två stolphål. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Erika Räf
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad 085 57 med utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Figur 3. Kartöverlägg baserat på lantmäteriakter från 1700-talet med utredningsområdet markerat (efter Bornha Ahlkvist & Tollin 1994). Bakgrundskarta är ett utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:5000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde i november 2006 en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 av Folkungavallen och Tinnerbäcksparkeringen (Innerstaden 1:12 m fl) i samband med detaljplanläggning av området inför framtida bebyggelse. Utredningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län. Sammanlagt berördes ett exploateringsbart område på ca 90 000 m² av utredningen.

Uppdragsgivare var Linköpings kommun, Teknik och samhällsbyggnad vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för fältarbetet samt utformningen av rapporten är undertecknad.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 1 och 2 var att fastställa huruvida fornlämningar kunde komma att beröras av det planerade arbetet. Utredningens resultat låg till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska utredningen omfattade två steg. I etapp 1 ingick en besiktning av området samt en kart- och arkivgenomgång. Resultatet låg sedan till grund för den arkeologiska utredningen etapp 2 där provschakt togs upp på utvalda delar av området, lämpliga ur fornlämnings synpunkt. Dokumentation med inmätning samt vid behov ritning och fotografering genomfördes.

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Resultat av etapp 1

Kort områdeshistorik

Exploateringsområdet ligger utanför Linköpings medeltida stadskärna. På de historiska kartorna från 1700-talet är området i huvudsak beläget på Munkgärdet. Namnet Munkgärdet talar för att det ursprungligen har varit klosterägd jord, som sannolikt kan kopplas till stadens medeltida franciskankonvent. Munkgärdet skärs i två delar av Tinnerbäckens dalgång med stråk av ängsmark på ömse sidor (Borna Ahlkvist & Tollin 1994).

Områdets moderna historia som idrottsplats tar sin början år 1916. Då tar Linköpings stadsfullmäktige ställning till en framställan från Föreningen för idrottens befrämjande om mark för en ny idrottsplats. Den lämpligaste platsen ansåg man vara Munkgärdet, söder om Tinnerbäcksången och väster om Vistvä-

gen. Marken tillhörde domprostens löningsjord, vars arrende fullmäktige fick överta. Själva byggandet av idrottsplatsen skulle föreningen själva ombesörja. Föreningens medel räckte dock inte till, utan man fick ganska snart begära hjälp från staden (Lundberg & Nordström 1963:101).

Föreningens skrivelse till fullmäktige är en intressant läsning, så här knappt 100 år efteråt. Där står bl a:

”Man klagar i närvarande tid icke utan skäl över ungdomens moraliska förfall. Orsaken härtill ligger otvivelaktigt till största delen i tidsandans klemiga uppfostringsmetoder. I hemmet har rottingen fått vika för karamellen och barnens vilja är allenarådande i familjen. Av bortskämda barn blir det nöjes- och njutningslysten ungdom som jävar ideal och all slags auktoritet... Man synes vara allmänt eniga i den åsikten, att kroppsövningar och friluftsliv äro ett hälsosamt motgift för nutidens förskämda nöjesliv.”

(Lundberg & Nordström 1963:101).

År 1919 kunde Folkungavallen invigas. Till föreningen hade då även Tinnerbäcksången (norr om Munkgärdet/Folkungavallen), även kallad Stora Tinnerbäcksparken, upplåtits som festplats. Folkungavallen förbättrades flera gånger och år 1953 övertog staden anläggningen (Lundberg & Nordström 1963:102).

Tinnerbäcksbadet byggdes i Tinnerbäckens dalgång och invigdes 1938. Sporthallen togs i bruk 1956 och simhallen i början på 1960-talet (Lundberg & Nordström 1963:104).

Folkungavallen har under senare år varit hemmaarena för LFC, Linköpings damfotbollslag på elitnivå. I skrivande stund planeras den nya fotbollsarenan att förläggas på Kallerstadsområdet, i närheten av Cloetta Center.

Fornlämningar i närområdet

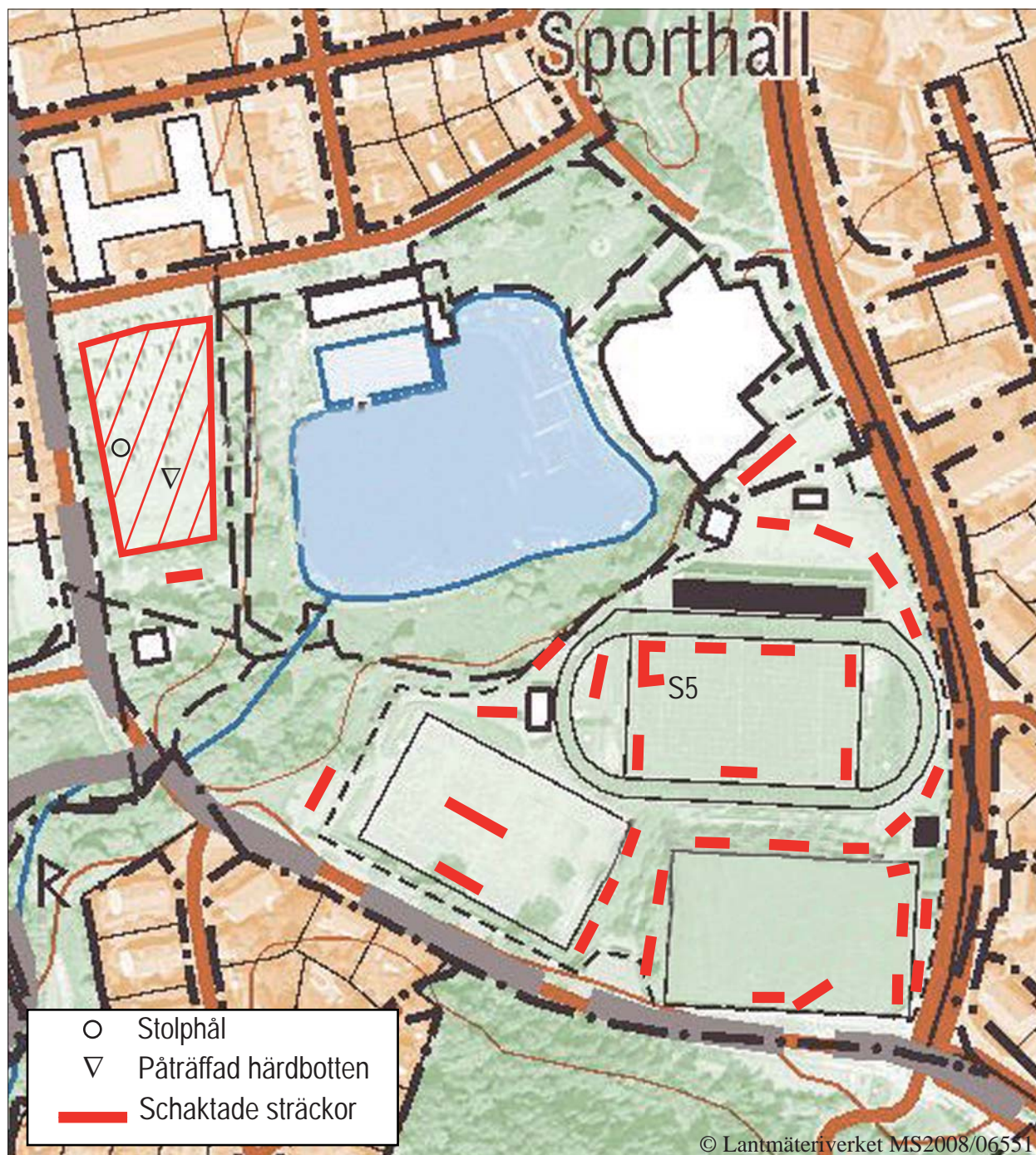
Fornlämningsregistret redovisar inga fornlämningar inom exploateringsområdet. I Trädgårdsföreningen finns en lös sten med skålgropar och ett stenmonument vid Krogfallsstugan (RAÄ 187). Skålgropsförekomster finns också i Tanneforsområdet öster om Stångån (RAÄ 185, 186). Längre söderut på bergshöjder längs Tinnerbäcken och Smestadsbäcken, i marker som tidigare tillhörde Berga by, finns gravar (RAÄ 60, 71, 72, 73, 75) och längre ner i terrängen stensträngar (RAÄ 190, 206, 223, 293). Även skålgropslokaler och skärvtenshögar (RAÄ 188, 203, 204, 210, 26, 76, 191) finns i området.

Vid skålgropsförekomsten RAÄ 188 har boplatslämningar daterade till övergången mellan brons- och järnålder framkommit (Sundberg 2000). Vid utred-

ningen 2002 noterades sex topografiskt lämpliga boplatslägen längs med Tinnerbäckens bäckfåra. Samtliga ligger söder om exploateringsområdet i anslutning till gravar och stensträngar i Berga bys forna marker (Ericsson 2002).

Exploateringsområdets topografiska läge i anslutning till Tinnerbäcken talar för att det kan vara ett möjligt förhistoriskt boplatsläge. Även närheten till fornlämningar samt till andra möjliga boplatslägen längs bäckfåran talar för att fornlämningar ej synliga ovan mark kan förekomma inom utredningsområdet.

Tidigare arkeologiska insatser i närområdet
Vid en arkeologisk utredning inför det s k Projekt Tinnerbäcken har tre objekt noterats i detaljplaneområdets närhet (Ericsson 2002). Dessa utgjordes av platsen för bro som återfinns på äldre lantmäterikartor från 1700-talet (UV 19), fördämningsvallen Sandbäcksdämnet (UV 20) och platsen för bostället Lugnet som låg på platsen för nuvarande korsningen S:t Larsgatan – Lasarettsgatan (UV 21).

Figur 4. Schaktplan.

Östergötlands länsmuseum utförde 2000/2001 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll omedelbart väster om det nu aktuella arbetsområdet. Förundersökningen skedde i samband med att en bro till gång- och cykelvägen längs med Tinnerbäcken byggdes. Inget av arkeologiskt intresse påträffades (Marie Ohlsén, muntligt).

Inför ett planerat bostadsbygge utfördes under 2004 en arkeologisk förundersökning i det intilliggande kvarteret Elektroniken 2 (Räf 2005). I sökschakten påträffades främst påförda fyllnadsmassor från modern tid. I den östligaste delen av undersökningsområdet, under de moderna fyllnadsmassorna påträffades ett äldre, troligt fyllnadslager, daterat till efterreformatorisk tid. Det äldre lagret bestod av humös lera med inslag av sot och kolfragment samt fynd av yngre rödgods, porslin och tegel.

Resultat av etapp 2

Efter utredningens etapp 1 togs ett femtiotal sökschakt upp med grävmaskin på ytor, där fornlämningar skulle kunde förekomma (fig 4). Schakten grävdes ner till undergrunden som bestod av lera. I övrigt bestod materialen i schakten till allra största delen av påförda avfallslager/bärlager från modern tid. I ett schakt (S5) på den centrala fotbollsplanen framkom en mindre grop i ursprunglig marknivå (fig 5). I samma schakt påträffades ett fragment av ett icke ornerat skaft till en kritpipa. Fyndet tillvaratogs inte. I schakt på Tinnerbäcksparkeringen framkom på 0,6 m djup en härdbotten med diffus utbredning. Även två stolphål påträffades. Dessa dokumenterades och borttogs. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Efter avslutad utredning anser Östergötlands länsmuseum att det med hänsyn till kulturminneslagen inte finns några hinder för vidare detaljplanläggning av området.

Figur 5. Gropen som påträffades i schakt 5. Foto mot norr. I plan var den ca 0,9 m i diameter. I profil var djupet ca 0,25 m med rundad botten. Materialet bestod av gråsvart sandig lera. Foto Petter Nyberg, ÖLM.

Referenser

Tryckta källor

- Borna Ahlkvist H & Tollin C. 1994. Kring Stång.
Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 7. Linköping.
- Ericsson A. 2002. Tinnerbäcken – ett vattendrag med historia. Riksantikvarieämbetet, UV Öst rapport 2002:18. Linköping.
- Lundberg B. & Nordström B. 1963. Kommunalt sekel. Minnesskrift inför Linköpings stadsfullmäktiges hundraårsjubileum den 13 januari 1963. Linköping.
- Räf E. 2005. Nya bostäder vid S:t Larsgatan. Kv Elektroniken 2, Linköpings stad och kommun, Östergötland. Rapport 2005:14. Östergötlands länsmuseum.
- Sundberg K. 2000. Boplatslämningar intill en skålgropslokal. Riksantikvarieämbetet, UV Öst rapport 2000:18. Linköping.
- ### Övriga källor
- Fornminnesregistret för Linköpings stad
- Ohlsén M. muntligen. Avdelningschef. Östergötlands länsmuseum.

Tekniska uppgifter

Lokal	Folkungavallen och Tinnerbäcksparkeringen (Innerstaden 1:12 m fl)
Stad	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Ekonomiska kartans blad	08557 (8F 5h Linköping)
Koordinater	X6475000 Y1489000
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1 och 2
Länsstyrelsens dnr	431-11868-06
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
ÖLM dnr	275/06
ÖLM projektnr	530496
Uppdragsgivare	Linköpings kommun, Teknik och samhällsbyggnad
Kostnadsansvarig	Linköpings kommun, Teknik och samhällsbyggnad
Projektledare	Erika Räf
Personal	Kjell Svarvar, Petter Nyberg, Titti Fendin
Fältarbetstid	2006-11-06--15
Totalt undersöktes	90 000 m ²
Foto	Enbart digitala
Analyser	Nej
Grafik	Erika Räf
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2008:99 © Östergötlands länsmuseum

Östergötlands länsmuseum har utfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 av Folkungavallen och Tinnerbäcksparkeringen, Linköpings stad och kommun. Utredningen skedde med anledning av detaljplanläggning av området inför bostadsbebyggelse.

Ett femtiotal sökschakt togs upp med grävmaskin. I ett schakt på den centrala fotbollsplanen påträffades en mindre grop och vid schaktningen på Tinnerbäcksparkeringen framkom en hårdbotten och två stolphål. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.